

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis lesv Pars ...

Libris Qvatvor Conseqventibvs Pertexens, Quae post beatum S. Xauerij
Obitum Soc. Patres ad Dei gloriam in iisdem Prouinciis gessere

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1667

30. Amboinenses infideles debellati, arx ijs imposita.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11445

culam, & velut specimen quæ absque numero de tot illis Oceani insulis, cupiebat aquis vitalibus ablui, si earum doctores, & ministros ad manum habuisset.

Verum tristem hanc ruinam, non primus statim præcipitavit hostium impetus; lentos, & tenues progressus multo suo sanguine emerunt, sparso per triennium solidum in diversa bello, cum se Christiani locis defenderent suo apte ingenio & incolarum industria inaccessis, quæ dum impugnantur, consulebat Prorex cum status publici Senatu de arce Amboino imponenda. Enimvero Mauros eò elatos potentia ut insolescerent, & Lusitanorum arma longinqua spernerent; propiora vero ex Ternatensi præsidio, ut aliquid possent, sed tanti non esse ut eos cohiberent. Non posse quavis anni tempestate præsentis statim exercitu novis periculis succurri, ob stare Etesios, & stas habere periodos flatuum aduersorum, quibus Lusitanos intercluderent Amboino; Borneo autem, & Iauæ utriusque, ac Burris duobus, Mahometi addictis insulis & cum Rege Moluci fœderatis, illuc facilem patere transitum; hinc longos sudores operantium multis annis in profeminando Euangelio sudatos, & parta pertinacibus ærumnis animarum lucra, semper in lubrico pendere. Fisco regio nouam arcem cum præsidio militum, nouis esto sumptibus futuram, sed grandi fœnore pensandis. Nam si Lusitani caryophillum ex Mulcis; aromaticam nucem ex Banda peterent, interiacere utrisque insulis Amboinum; si oneraria Malaca ad commercia irent, aut redirent, oportere illas in Amboino plus toto trimestri operiri mare opportunum in anchoris; ac si nullo arcis tegantur præsidio, vel classe admodum sumptuosa nauigationem illam inire, vel ambigua pugna sæpius decertare; iam si quando arx Ternatensis inuasionem præcipiti, aut fame, in Saracenorum eaderet potestatem, quid tum fieret Lusitanis? huic vero gemina si construeretur in Amboino, alteram alteri mutuo opitulaturam, vnâque, ut pessimè amissa, aliam fore superstitem. Hæc à P. Ludouico Goz Indiarum Proregi exposita, pondus suum tulere, Goz Malacæ Antonium Quadrium Prouincialem nactus, in proinctu ad Molucum, Iaponiam & Sinas, persuasit retro Cocinum regredi, quo ubi attigit sub initium sesquimillesimi sexagesimi sexti, mox archiepiscopum, & Proregem, certiores fecit cladium Amboinensium; Dein Goam delatus, egit cum utroque ut de arce illic statuenda Senatus vocaretur, fuitque omnium vna vox esse statuendam; credita ergo mox rei conficiendæ Prouincia, & potestas Gonzalo Pereira de quo nos antea. Hunc ut sibi instare viderunt barbari, consternati sunt vehementer, sed longe grauius cum eius experti potentiam ac robur: Veranula, & populo frequens, & longè lateque porrecta insula ab eo subacta, Temure incolis exhausta; aliarum complures ferro, & incendio deletæ. Iaij perduellium columen partim debellati, adacti partim ad rogandas conditiones pacis. Restabat expugnanda Itus Ambomi præcipua insula: imperitabat illic magno fastu Gimillius fidelis eate-

30.
Amboincen-
ses infideles
debellati, arx
ijs imposta.

nus, multumque addictus Lusitanis, sed accepto à quodam publice colapho, quem nisi ex improbitate non nominant tabulæ, tunc quidem illum interfici vetuit, suoque in illum ferro inuadentes inhibuit, negans mortem se velle sed vindictam, neque illum vnium, sed gentem illius vniuersam excindere, cui sane haud leuius quam deliberasset furori suo incubuit; accitis in belli Societatem Iaijs ad delendos funditus Lusitanos: præmisit tamen ad illum Pereira summus classis Præfectus Lopen Noroniam Gauli vnus Ducem, qui promissi barbarum admoneret quo placere sibi edixerat, in portus faucibus arcem constituit. At is admonenti, haud aliter quam oris truculentia, & contactu acinacis respondit, nec paruo legatus lucro duxit, quod ab eo vitam vel fuga retulisset. Indicto ergo bello, passim per insulam ad arma canitur; confidentiam Itensibus augebat classis ex Iuncis duobus aliisque nauigijs valida, quam ex alto sperabant quamprimum portui subituram, & lubibat planè sed grandi suo malo, cataphracti Dux Gauli Mardonella, obuiam primo impetu profligauit, cælisque magno numero barbaris, palantes alios varia disiecit in littora: Iuncos & naues reliquas incendit. His afflicti tam duris aduersisque primordiis, ingruenteque insuper capitibus suis cum exercitus robore, supremo Præfecto, fracti animo ad quadringentos conueniunt, & conualatis quæcumque haberent maxime pretiosa, commeatuque tum escario tum bellico, in rupem confugiunt vnus ipsis accessu peruiam, assuetis per abruptas cautes, in edita montium agilitate mira adrepere. Verum ne illinc repentinis decursionibus illos occuparent qui arcem construebant, decreuit Pereira vel eorum cæde vel deditioe, ab eo se metu absoluere. Sed frustra erat iis inuestigandis; vt enim maximè transuersas collibus aliquot fossas & aggeres cæsis custodibus irrumperet; Lusitanis deinde per saxorum ruinas fiebat ascensus insuperabilis, sic vt triduum semper in altum conati ægre ad summa euaderent. De excelssitate illarum rupium, mira quidem narrabant milites Lusitani, auem illic nullam, seu quod aura ferendo volatui crassior, seu esca pabulo deesset, ac visum sibi in orbem alium transire ab hoc nostro, immensis spatiis subuectum. Certum tamen intolebili frigore, fame, siti, collapsu virium compulsos regredi crescente præsertim hostium numero quos procul notabant aceruis lapidum obvallatos qui pro telis essent ad pugnandum; pro munimento ad defensionem. In plana reduces, plærosque morbus corripuit in quo PP. Præncudium, Mascarenium, & F. Vincentium Diazium habuerunt valetudinis curatores, ea demum recepta, repetitis pariter & armis & animis, meliusque ab necessarijs parati omnes denuo in montem alacres contendunt, & ijs quidem Pereira truentum conflictum timuerat, sed peculiari Dei auxilio sustentata Lusitanorum militum fortitudo (cuius sanè dedere nobile argumentum) incruenta sibi potiti victoria nullius suorum iactura, trecentos hostium cæciderunt; alios in fugam per depressa vallium, & præcipitia egerunt; qui misso de pace postmodum legato,

to, Præfetti se penitus misericordiæ arbitrioque permiserunt; petieruntque vnâ sacro baptifmate Christianis adiungi, quorum potentiorum suo Deum nimium probaffent. Post hæc Pereira in pagum vertit, totius Iti munitiffimum. Primum agmen ducebat Odoardus Menefius, tegentē latus P. Vincentio Diazio, crucemque præferente; vltimam aciem tenebat cum Præfecto Pereira, Mascarenius. Prodit his obuiam in apertum hostis; sed numero, vel animo debilis, intra muros suos primo congressu retruditur; quoad demum cernens vicina pago palmeta succidi, deuoto in mortem aut vitam capite (vt solent in pugnam exituri) in campum redeunt furiosi; pharetrisque iam vacuis, ferro cominus rem agunt. Diazius lancea brachium perfollus, eratque omnino pectore transfigendus nisi eum lorica miles obarmasset, stetit ab Lusitanis victoria, paucorum è suis sanguine barbaros fuderunt, primarius Cascigum peremptus: disrupto ventre Dux, pendula referens intestina, incertum vbi animam egerit: captum præsidium, dirutumque in eo fanum magnifici operis; & his insulæ vniuersæ tum abunde consultum quieti, tum securitati arcis, strenuitate tam celeri, vt Maio inchoata, Iulio proximo, munitionibus & machinis bellicis propugnari posset, nempe omnes vndique Christo, imo & infidelium complures suas ad hanc certatim operas contulere, velut ad publicum tranquillitatis optatæ negotium: tunc vero denique religione sacrosancta aduersus Maurorum tyrannidem sub arcis præsidio tuta; vndequaque frequentes accurrunt legati, qui suis populis aliquos ex Patribus poscerent ad initiandos illos sacro baptifmate; sed cum præter quinque illic non essent, satisfieri piis votis, nisi paucorum non potuit.

Habemus præ manibus excursionum sacrarum euentus cognitu pericundos, ab vno illo seu fuerit Goetz, seu potius Mascarenius perscriptos. Profectus est inquit, vnus ex Patribus vt insulæ cuiusdam incolas, quod enixe rogarant diuino fonte ablueret, comitati sunt euntem contra vim piratarum aliquot Lusitani: post insularios Christiana imbutos disciplina & rite lustratos, cum statuenda crux celeberrimo oppidi loco esset, prærogatiuus hic honor solis primoribus est delatus, vt suis humeris illuc eam portarent, reliquis supplici ordine religiose sequentibus. Solo depactam altèque conspicuam venerabantur omnes de genibus, Lusitani qui primas tenebant in illo officio pietatis, Eucharisticum sacrum, Benedictus Deus, Symphonia musica cecinerunt, vocibus antea seuinctis sanctorum litanias. Hoc spectaculo aurium attoniti barbari, qui vocum diuersarum concentus aptos nunquam audierant, beatorum choris putabant interesse. Magistratus epulum vniuerso populo dedit, quod nisi solennibus hilaritatis insolitæ apud eos non solet. Noctu demum ad Crucem tot flammis Lucernarum, & fascium discussæ sunt tenebræ, nemo vt fuerit tam egens quin suam de suo lucere voluerit. Iam rudes licet & simplices, quærebant tamen de modo quo Deus cælum & prima corpora condidisset, de futuro post mundum iudicio, de statu

animorum

31.
Fides restit.
in Amboino,
& varij in eo
euentus.